

Tatjana Pregl Kobe



Lila Prap: *Kraca*.

Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Velike slikanice), 2015.

Slikanice so pomembno področje likovne umetnosti, saj vsebujejo prve predstave o svetu, v katerem je sleherni od nas nekoč bil. Tudi ilustratorica in pisateljica Liljana Praprotnik Zupančič – z umetniškim imenom Lila Prap – vsebino za vse svoje knjige črpa iz otroštva. Tako v knjigah kot v slovenskih revijah za otroke domišljijo in znanje najmlajših bralcev vznemirja z ilustracijami, literarnimi prispevki in lastnimi humornimi domislicami. Vse to kaže tudi najnovejša slikanica *Kraca*, kot vse doslej bogato opremljena z barvnimi ilustracijami, preprostimi in namenjenimi najmlajšim otrokom, ob štiri- do osemvrstičnih avtoričinih pesmicah, ki so tokrat še posebej izvirne, igrive. *Kraca* je bila uvrščena med pet nominiranih del za nagrado Kristine Brenkove 2015 za izvirno slovensko slikanico. “Takšna slikanica 'prerezanka' v besedilno izčiščeni in minimalistični maniri, ki lahko spreminja recepcijske lege (pesem, uganka, zloženka itd.), ponuja premišljeno igriv poligon predvsem za najmlajše bralce,” med drugim piše v obrazložitvi tega pomembnega priznanja. Pričakovali bi, da naslov *Kraca* duhovito ponuja otrokom knjigo, ki se je ne da (enostavno) brati. Saj veste, v smislu besede kracati: nerazločno pisati ali pisati tako grdo, da se ne da brati. Res je sicer, da najnovejša slikanica Lile Prap ni zgolj enostavno branje, a je avtorica do naslova prišla drugače. Nenavadna simbolika in nonsensna duhovitost na literarnem in likovnem področju sta vse od začetka ustvarjanja avtorskih slikanic njeni stalni spremljevalki.

Čudenje, ki bralca prevzame vsakokrat, ko stopi v svet naslikanih podob v knjigah za otroke, ima v avtorskih slikanicah Lile Prap skoraj od samega začetka izvirno nahajališče. Zelo kmalu se je, sicer arhitektka po izobrazbi, odločila za samostojno pot umetnice, za svobodno ustvarjalno delo, ki ji je omogočalo ohranяти stik z naravo, ki jo je v zaprtih prostorih pogrešala. Ob sinu Izidorju je začela ustvarjati knjige za otroke in temu ostala zvesta vse do danes. Najprej je začela risati šaljive risbe za otroke in

pisati pravlјice, ki jih je ilustriral njen moř Dalibor Bori Zupančič. Z njegovimi ilustracijami je opremljena tudi prva knjiga *Zgodbe in nezgodbe* (1993), za katero je napisala besedilo, ki ga je navdihnil njen sin in je namenjeno desetletnim bralcem. Najmlajřim otrokom, ki sami ře ne berejo, so bile namenjene uganke v drobni slikanici *To je...* iz knjiřne zbirke Čebelica, ki jih prav tako ře ni ilustrirala sama; njene domiselne verze je v ilustracije prevedla Jelka Godec Schmidt. Pred več kot dvema desetletjema pa je zbrala dovolj poguma in se podala na samostojno ilustratorsko pot. Prvi knjigi z naslovom *Resnične pravlјice in pripovedke* (1999), ki jo je napisala in v celoti ilustrirala, so sledile slikanice za najmlajře, ki so kmalu postale uspeřnice. Tudi te je najprej ponudila zalořnikom kot obseřnejře delo, a jo je urednik pri Zalořbi Mladinska knjiga Andrej Ilc prepričal, da je naredila kratke zgodbe in jih v slikanicah in s svojimi ilustracijami ponudila mladim bralcem. Odtlej avtorica sodeluje s to zalořbo (največ njenih slikanic je izřlo v zbirki Źlabudron), ilustracije, literarne prispevke in řaljive domisljice objavlja tudi v različnih slovenskih revijah za otroke, poleg tega pa je ustvarila tudi nekaj otroških iger za gledaliře, plesni teater in radio (*Zaljubljeni čarovnik*, *Kosmata řaba*).

Za svoje ustvarjanje je prejela številne domače in tuje nagrade, od nagrade Hinka Smrekarja in Levstikove nagrade, nominacije za večernico, nagrade izvirna slovenska slikanica pa vse do mednarodnega priznanja IBBY za ilustracije, nominirana je bila za Andersonovo nagrado in za nagrado Astrid Lindgren in ře bi lahko naštevali.

Vsaka nova avtorska slikanica Lile Prap je tudi v tujini velik dogodek (izřle so v 36 državah na vseh celinah sveta). S prevodi se njene knjige uvrřajo med najbolj priljubljena dela za otroke po svetu, tako po likovni kot po literarni strani. Ker v svojih delih ohranja otroško radovednost in je z minimalistično preprostostjo likov blizu primarnim zaznavam otrok iz katerega koli dela sveta, ima stik z njihovim svetom in vsem, kar jih obdaja v različnih kulturnih okoljih.

Fenomen Lile Prap je v tem, da se je pojavila v pravem času na pravi način. S preprosto linijo, virtuožno duhovitostjo in prepoznavno drugačnostjo je postala zanimiva za ves svet, v povezavi s sodobnimi mediji pa je na Japonskem naravnost zablestela. Po mednarodni uspeřnici *Zakaj?* je na Japonskem nastala serija animiranih risanih filmov, ki so si jih lahko ogledali tudi naši otroci na RTV Slovenija. Knjiga *Zakaj?* je v japonščini po dveh tednih že doživela ponatis, na Japonskem je bilo tako prodanih skoraj sto tisoč izvodov. Tam je Lila Prap dobesedno ikona.

Kraca je slikanica premetanka (KRA/VA in OPI/CA = KRACA) za najmlajře otroke med četrtim in osmim letom, ki jih zabava nenavadno

odkrivanje novih oblik živali, njihovih opisov in imen s sestavljanjem različnih polovic strani v knjigi. Avtorica je slikanico tehnično inovativno in hkrati igrivo oblikovala tako, da je vsak list prerezan na polovico, knjiga pa ni klasično vezana, temveč jo drži skupaj močna črna spirala. Živalski liki so tako predstavljeni na način premične knjige. S kratkimi pesmicami je avtorica opremila osemnajst dvodelnih podob živali, ki jih najmlajši bralci lahko odkrijejo le, če hkrati obračajo obe polovici prerezanih strani. Na desno stran knjige s trdimi listi so postavljene različne ilustracije, na levo pa kratke pesmice in njihovi naslovi. Če mladi bralec različne strani med seboj pomeša, odkriva kopico popolnoma neznanih primerkov z novimi imeni in nadvse čudnimi opisi. Recimo, prvi trije verzi pesmice o kravi in štirje drugi verzi iz pesmice o pingvinu, ponudijo novo pesmico z naslovom *Kravin*: “Velika / prijazna / rogata gospa // za otročičem / hodi / z majjavim / korakom.” Na zabaven način lahko tako otroci izvedo tudi, kakšen bi bil, denimo, potomec delfina in žabe, ki bi se mu tako lahko reklo tudi – delba. Oglejmo si na primer lahko pingveda, ki se v črnem fraku sladka z medom. Iz hobotnice in bobra nastane hobober, iz opice in polža opiž, iz slona in medveda sloved ... In tako naprej.

Avtorska slikanica *Kraca*, v kateri so prepoznavne podobe živali izslikane s kredo na črni podlagi, dokazuje, da postaja s komplementarnostjo besede in podobe bolj dinamičen tudi odnos med njimi. *Nonsens*, humor, celo absurd, presenečenje in poetičnost mlade bralce zabavajo, jih držijo v igrivi napetosti in v veselem pričakovanju različnih spreminjanj in šaljivih dvoumnosti – tako iz dveh pesmic sestavljenih verzov kot iz dveh nenavadnih, a kompatibilnih polovic risb živali – vse do konca knjige. Lahko pa mladi bralci različice ponavljajo v nedogled, kajti slikanica je zamišljena kot igra, ki se z vselej različnimi pogledi odvija tako dolgo, kot se otroku ljubi. To je Lila Prap s pravim mojstrstvom ob domišljenem besedilu prepričljivo dosegla s čisto slikarskimi sredstvi, z barvnimi kredami na papir, ki kljub intenzivni barvitosti (paradoksalno) učinkujejo minimalistično ploskovito. Prav to pa je tisto, kar privlači otroke. In seveda založnike.